

КОМИСИЯ ЗА ФИНАНСОВ НАДЗОР

УКАЗАНИЯ

относно прилагането и тълкуването на § 4, т. 2 и § 5, т. 2 от Правилника за изменение и допълнение на Правилника за устройството и дейността на Гаранционния фонд, обнародван в ДВ, бр. 6 от 23.01.2009 г.

Във връзка с постъпило писмо от Гаранционен фонд, вх. № 23-01-3 от 02.02.2009 г., и на основание на чл. 13, ал. 1, т. 4 от Закона за Комисията за финансов надзор, Комисията за финансов надзор (КФН) дава следните указания относно прилагането и тълкуването на § 4 и § 5 от Правилника за изменение и допълнение на Правилника за устройството и дейността на Гаранционния фонд, обнародван в ДВ, бр. 6 от 23.01.2009 г. (ПИДПУДГФ).

I. По отношение прилагането и тълкуването на § 4, т. 2 от ПИДПУДГФ КФН дава следните указания:

1. С § 4 от ПИДПУДГФ в чл. 28, ал. 1, т. 1, буква "б" от Правилника за устройството и дейността на Гаранционния фонд (ПУДГФ) се правят следните допълнения:

„1. В подточка "бб" след думите "на територията на Република България" се добавя "или на друга държава членка".

2. Създава се подточка "дд":

"дд) пътнотранспортното произшествие е настъпило на територията на Република България и е било причинено от моторно превозно средство, което няма регистрационен номер или има невалиден регистрационен номер, или регистрационен номер, който не се отнася за това моторно превозно средство, и виновният водач няма сключена и действаща задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите".

С изменението от ДВ, бр. 6 от 23.01.2009 г. разпоредбата на чл. 28, ал. 1 от ПУДГФ придобива следния вид:

„Чл. 28. (1) Фондът изплаща обезщетения:

1. по задължителна застраховка "Гражданска отговорност" за:

а) имуществени и неимуществени вреди вследствие на смърт или телесни увреждания, когато пътнотранспортното произшествие е настъпило на територията на Република България и е причинено от неидентифицирано моторно превозно средство;

б) имуществени и неимуществени вреди вследствие на смърт или телесни увреждания и за вреди на чуждо имущество, ако:

аа) пътнотранспортното произшествие е настъпило на територията на Република България или на друга държава членка и е причинено от моторно превозно средство, което обичайно се намира на територията на Република България, и

виновният водач няма сключена задължителна застраховка "Гражданска отговорност";

бб) пътнотранспортното произшествие е настъпило на територията на Република България **или на друга държава членка** и е причинено от моторно превозно средство, което е било доставено в Република България от друга държава членка и не е било формално регистрирано в Република България, при условие че събитието настъпи в 30-дневен срок от приемането на моторното превозно средство от приобретателя и виновният водач няма сключена задължителна застраховка "Гражданска отговорност";

вв) пътнотранспортното произшествие е настъпило на територията на Република България и е причинено от моторно превозно средство, което обичайно се намира на територията на трета държава, и виновният водач няма сключена гранична застраховка или сертификат "Зелена карта";

гг) пътнотранспортното произшествие е настъпило на територията на Република България или на друга държава членка и е причинено от моторно превозно средство, което обичайно се намира на територията на Република България и владението върху което е било отнето чрез кражба, грабеж или престъпление по чл. 346 от Наказателния кодекс;

дд) **пътнотранспортното произшествие е настъпило на територията на Република България и е било причинено от моторно превозно средство, което няма регистрационен номер или има невалиден регистрационен номер, или регистрационен номер, който не се отнася за това моторно превозно средство, и виновният водач няма сключена и действаща задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите.**

1.1 Гаранционният фонд изразява становище, че „в чл. 288, ал. 1 от Кодекса за застраховането изрично е определил случаите, в които Гаранционният фонд изплаща обезщетение на увредените лица по задължителна застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите и предвиденото в подточка "дд" на чл. 28, ал. 1, т. 1, буква "б" от Правилника за устройството и дейността на Гаранционния фонд, свързано със същата задължителна застраховка, с което се въвежда ново задължение за изплащане и обезщетение на увредените лица от фонда, което не се обхваща от тези случаи и няма законово основание в Кодекса за застраховането.”

Това становище не може да бъде споделено, тъй като новата буква „дд” в чл. 28, ал. 1, т. 1, б „б” от ПУДГФ има за цел да систематизира и изясни на подзаконово нормативно ниво уредбата, която вече съществува в Кодекса за застраховането (КЗ) и не въвежда нови задължения за Гаранционен фонд за изплащане обезщетение на увредените лица по задължителна застраховка „Гражданска застраховка” на автомобилистите.

Хипотезата, която предвижда чл. 28, ал. 1, т. 1, б „б”, б. „дд” от ПУДГФ, се съдържа в текста на чл. 258, ал. 5 от КЗ, който гласи:

„За целите на предявяване на претенцията пред гаранционен фонд или национално застрахователно бюро в случаите, в които моторното превозно средство няма регистрационен номер, както и когато има регистрационен номер, който не се отнася до това превозно средство, и настъпи пътнотранспортно произшествие с негово участие, територия, на която обичайно се намира моторното превозно средство, е територията на държавата, където е настъпило пътнотранспортното произшествие.

Както е видно от посочената разпоредба, с която се транспонира чл. 1, пар. 4, последно тире от Директива 72/166/ЕИО, така както е допълнен с чл. 1, пар. 1, буква

„б” от Директива 2005/14/ЕО¹, европейското законодателство и българският законодател еднозначно приемат, че пред гаранционните фондове на държавите членки могат да се предявяват претенции във връзка с моторни превозни средства (МПС) без регистрационни номера, съответно с номера, които не съответстват или вече не съответстват на превозното средство, а също така се приема, че това е достатъчно значима хипотеза, която заслужава уреждане на специални правила за определяне на територията, на която едно МПС се намира.

1.2 Гаранционният фонд счита, че „в чл. 259, ал. 1, т. 1 от Кодекса за застраховането е въвел задължение за сключване на задължителна застраховка „Гражданска застраховка” на автомобилистите за всяко лице, което притежава МПС, което е регистрирано на територията на Република България и не е било спряно от движение, т.е. в случаите, при които едно МПС не е регистрирано на територията на нашата страна или е било спряно от движение, няма задължение за сключване на тази задължителна застраховка и предвиденото в чл. 28, ал. 1, т. 1, б „б”, б. „дд” от ПУДГФ кумулативно изискване е в противоречие на цитираната законова разпоредба, отнасящо се за МПС, причинило ПТП на територията на Република България, което няма регистрационен номер или има невалиден регистрационен номер „...и виновният водач няма сключена и действаща задължителна застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите.”

Това заключение не следва да бъде споделяно.

Кодексът за застраховането не урежда изрично задължение за сключване на задължителна застраховка по отношение на МПС без регистрация или с прекратена регистрация (съответно без регистрационни номера). Липсата на запис с такова задължение произтича от принципната забрана за тези МПС да се движат по пътищата, отворени за обществено ползване. В този смисъл неподвижването на изрично задължение има за цел да не се създават условия за своего рода „узаконяване” на движението на нерегистрирани МПС.

Обстоятелството, че едно МПС не е регистрирано, обаче не освобождава неговия собственик от задължението да сключи застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите по отношение на същото МПС, когато то се движи по пътищата, отворени за обществено ползване. Последното следва от императивната разпоредба на чл. 264, ал. 3 от КЗ, която гласи *„Не се допуска движение на моторно превозно средство по пътищата, отворени за обществено ползване по смисъла на чл. 2, ал. 1 от Закона за движението по пътищата, без водачът да е застрахован по реда на този кодекс.”* Чл. 264, ал. 1 от КЗ дава определение на моторно превозно средство: *„За целите на задължителното застраховане по тази глава моторно превозно средство е всяко превозно средство за движение по суша, задвижвано със собствен двигател, както и трамваите, тролейбусите и самоходната техника по Закона за регистрация и контрол на земеделската и горската техника. За моторни превозни средства се смятат и ремаркетата и полуремаркетата.”* Както е видно от цитираната легална дефиниция едно МПС не е необходимо да бъде снабдено с държавен регистрационен номер, за да бъде считано за такова за целите на задължителното застраховане. Следователно във всеки случай на пътнотранспортно произшествие на територията на Република България, причинено от МПС без регистрационен номер, във връзка с което

¹ Член. 1, пар. 4, последно тире от Директива 72/166/ЕИО „— в случай че автомобилът няма регистрационен номер или има регистрационен номер, който не му съответства или вече не му съответства, и е участвал в катастрофа, територията на държавата, където е станал инцидентът, с цел уреждане на иск съгласно предвиденото в член 2, параграф 2, първо тире от настоящата директива или в член 1, параграф 4 от Втора директива 84/5/ЕИО на Съвета от 30 декември 1983 г. относно сближаване на законодателствата на държавите членки, свързани със застраховките „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства”.

няма сключена и действаща задължителна застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите, Гаранционният фонд следва да носи отговорност на основание чл. 288, ал. 1, т. 2, буква „а” от КЗ (*„Фондът изплаща обезщетения по задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите за имуществени и неимуществени вреди вследствие на смърт или телесни увреждания и за вреди на чуждо имущество, ако пътнотранспортното произшествие е настъпило на територията на Република България или на друга държава членка и е причинено от моторно превозно средство, което обичайно се намира на територията на Република България и виновният водач няма сключена задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите;*”), във връзка с цитирания по-горе чл. 258, ал. 5 от КЗ.

1.3 Гаранционният фонд акцентира върху обстоятелството, че „Кодексът за застраховането не е предвидил законово определение на използвания в чл. 28, ал. 1, т. 1, б „б”, б. „дд” от ПУДГФ термин „невалиден регистрационен номер”, включително и в текста на чл. 258, ал. 5 от същия кодекс, приет в изпълнение на Директива 2005/14/ЕО от 11 май 2005 г. необходимо за точното му прилагане в практиката, след като е въведено задължение за това на Гаранционния фонд.”

Видно от чл. 1, пар. 4, последно тире от Директива 72/166/ЕИО, така както е допълнен с чл. 1, пар. 1, буква „б” от Директива 2005/14/ЕО гаранционните фондове на държавите членки би следвало да изплащат обезщетения за вреди, причинени от МПС с регистрационни номера, които не им съответстват или, които вече не им съответстват. В съответствие с тази разпоредба на директивата, в конкретизация на цитираната по-горе разпоредба на чл. 258, ал. 5 от КЗ, се отчита спецификата на българската правна действителност, в която през 2006 г. завърши подмяната на регистрационните табели на МПС с българска регистрация, поради което ПИДПУДГФ изрично предвижда задължение на Гаранционния фонд да плаща обезщетения за вреди, причинени от МПС с невалидни регистрационни номера. За изясняване на понятието „невалиден регистрационен номер”, следва да се вземат предвид разпоредбите, съдържащи се в НАРЕДБА № I-45 от 24.03.2000 г. за регистрацията, отчета, пускането в движение и спирането от движение на моторните превозни средства и на ремаркетата, теглени от тях.

Член 10, ал. 2 от посочената наредба гласи, че *„Формата, размерите, шрифтът, както и изискванията към светоотразяващите табели се определят с Българския държавен стандарт (БДС 15980 и БДС ISO 7591) и Регламент (ЕО) № 2411/98 на Съвета от 3 ноември 1998 г.”*

Също така § 3, ал. 1 от Преходните и заключителните разпоредби на цитираната наредба предвижда, че *„Регистрационните табели, които не отговарят на изискванията на БДС 15980 и БДС ISO 7591, са валидни до 31.V.2006 г.”*

По аргумент от противното - след тази дата регистрационните табели, които не отговарят на установените стандарти следва да се считат за невалидни. Следователно понятието „невалиден регистрационен номер” не се нуждае от допълнителна дефиниция.

По аргумент от § 3, ал. 3 от Преходните и заключителните разпоредби на същата наредба, който гласи: *„От 1.VI.2006 г. служебно се прекратява регистрацията на всички превозни средства с регистрационни табели, които не отговарят на изискванията на БДС 15980 и БДС ISO 7591.”* трябва да се приеме, че наличието на невалиден номер представлява липса на регистрационен номер. На това основание аргументите, изложени по-горе относно задълженията на Гаранционния фонд да плаща при липса на регистрационен номер, трябва да се приложат и във връзка с плащанията при наличието на невалиден регистрационен номер.

Предвид обстоятелството, че невалидните номера се приравняват на липсващи номера, би следвало да се приеме, че няма отклонение и от чл. 1, пар. 4, последно тире от Директива 72/166/ЕИО, така както е допълнен с чл. 1, пар. 1, буква „б“ от Директива 2005/14/ЕО относно територията, на която обичайно се намира МПС без регистрационни номера с произтичащите за това задължения за Гаранционния фонд.

2. Във връзка с гореизложеното и предвид недвусмислената формулировка на новата буква „дд“ в чл. 28, ал. 1, т. 1, б „б“ от ПУДГФ Гаранционният фонд е длъжен да изплаща обезщетения на увредените лица и в хипотезата, при която пътнотранспортното произшествие е настъпило на територията на Република България и е било причинено от моторно превозно средство, което няма регистрационен номер или има невалиден регистрационен номер, или регистрационен номер, който не се отнася за това моторно превозно средство, и виновният водач няма сключена и действаща задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите.

II. По отношение прилагането и тълкуването на § 5, т. 2 от ПИДПУДГФ КФН дава следните указания:

1. С § 5 от ПИДПУДГФ в чл. 34 от ПУДГФ се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1:

а) в т. 2 думите "моторното превозно средство обичайно се намира на територията на трета държава" се заличават и се поставя точка и запетая;

б) създава се т. 3:

"3. застрахователното събитие е настъпило на територията на Република България и е причинено от моторно превозно средство, което обичайно се намира на територията на трета държава, и в двумесечен срок от настъпването на застрахователното събитие не може да се определи застрахователят."

2. Създават се ал. 3 и 4:

"(3) Фондът възстановява суми, когато Националното бюро на българските автомобилни застрахователи (бюрото) в съответствие с международните договори, по които е страна, е заплатило обезщетения за вреди, причинени от пътнотранспортни произшествия по чл. 28, ал. 1, т. 1, буква "б", "аа", "бб", "гг" и § 5а, настъпили в друга държава членка. Сумите се възстановяват в срок 15 дни от писменото заявление на бюрото.

(4) След възстановяване на сумите бюрото предоставя на фонда документите, с които разполага във връзка с изплатената от него претенция."

С изменението от ДВ, бр. 6 от 23.01.2009 г. разпоредбата на чл. 34 от ПУДГФ придобива следния вид:

„Чл. 34. (1) Гаранционният фонд възстановява суми, изплатени от компенсационен орган в държава членка, когато:

1. моторното превозно средство на виновния водач обичайно се намира на територията на Република България и в двумесечен срок от настъпване на застрахователното събитие не може да се определи застрахователят;

2. застрахователното събитие е настъпило на територията на Република България и не може да се определи моторното превозно средство или;

3. застрахователното събитие е настъпило на територията на Република България и е причинено от моторно превозно средство, което обичайно се намира на територията на трета държава, и в двумесечен срок от настъпването на застрахователното събитие не може да се определи застрахователят.

(2) Сумите по ал. 1 се възстановяват в пълен размер в срок 15 дни от писменото заявление на съответния компенсационен орган.

(3) **Фондът възстановява суми, когато Националното бюро на българските автомобилни застрахователи (бюрото) в съответствие с международните договори, по които е страна, е заплатило обезщетения за вреди, причинени от пътнотранспортни произшествия по чл. 28, ал. 1, т. 1, буква "б", "аа", "бб", "гг" и § 5а, настъпили в друга държава членка. Сумите се възстановяват в срок 15 дни от писменото заявление на бюрото.**

(4) **След възстановяване на сумите бюрото предоставя на фонда документите, с които разполага във връзка с изплатената от него претенция."**

Гаранционният фонд изразява свое становище, че „§ 5 от Правилника за изменение и допълнение на Правилника за устройството и дейността на Гаранционния фонд, обнародван в ДВ, бр. 6 от 23.01.2009 г., с който се създава ал. 4 в чл. 34 от ПУДГФ, като е указано, че „... бюрото предоставя на фонда документите, с които разполага във връзка с изплатената от него претенция.” без да се предвиди задължение Националното бюро на българските автомобилни застрахователи, преди да изплати предявената пред него претенция, да изиска от обработващото бюро в друга държава членка на доказателства относно пътнотранспортно произшествие, правото да се получи обезщетение във връзка със събитието и размера на причинените вреди, както е предвидено в чл. 288, ал. 9 от Кодекса за застраховането, в съответствие с текста на чл. 5.4. от Вътрешните правила на Съвета на бюрата, необходими за изпълнение на задълженията на Гаранционния фонд, съгласно чл. 288а, ал. 3 от Кодекса за застраховането.”

По повод така изразеното становище е необходимо да се има предвид, че съгласно § 5, т. 2, от ПИДПУДГФ се създава нова ал. 4 към чл. 34 от ПУДГФ „(4) След възстановяване на сумите бюрото предоставя на фонда документите, с които разполага във връзка с изплатената от него претенция.”

С нея се въвежда задължение за Националното бюро на българските автомобилни застрахователи да предостави на Гаранционния фонд документите, с които разполага по претенция, която бюрото е изплатило по искане на друго бюро „Зелена карта”, във връзка с пътнотранспортно произшествие, причинено в държава членка на Европейския съюз или Европейското икономическо пространство и по отношение на МПС с българска регистрация не е била сключена задължителна застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите. Предоставянето на посочените по-горе документи е необходимо за осигуряване на възможност за упражняване на регресните права на Гаранционния фонд.

Член 288а, ал. 3, във връзка с чл. 288, ал. 12 и ал. 14 от КЗ урежда право на Гаранционния фонд за встъпване в правата на увреденото лице срещу виновния водач. Правната логиката на това суброгационно право е същата, като тази предвидена в чл. 74 от Закона за задълженията и договорите, който урежда общата хипотеза на суброгацията, а именно да се даде на Гаранционния фонд, който е платил чуждо задължение на предвидено в закона специално правно основание, възможност да получи обратно платеното от титуляря на задължението, като се ползва от всички права на оправомощеното лице, в полза на което е било извършено плащането (в това число обезщетения и пр.). По своята характеристика суброгацията представлява право, а не задължение и цели създаване на гаранция за регресните права на платеща на чуждото задължение. Упражняването на всички тези права е в разпоредителната власт на техния титуляр и е обусловено от реалните му възможности да ги осъществи. Разпоредбата, с която се предвижда суброгационното право, не може да се тълкува в смисъл, че установява задължение за Гаранционния фонд да осъществи на всяка цена регресните

си претенции. Действително като публична институция, която се финансира с вноските на застрахованите по полиците за задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, Гаранционният фонд трябва да полага грижата на добрия стопанин при събирането на регресните претенции, но евентуален неуспех в тяхната реализация не може да бъде самостоятелно основание за понасяне на отговорност.

Регресните и суброгационните права на Гаранционния фонд от правно логическа гледна точка представляват следствие на изпълнението на задължение за плащане в предвидените от закона хипотези. Задължението за плащане на обезщетение от Гаранционния фонд в полза на пострадалите от МПС, управлявано без задължителна застраховка, е от публично правен порядък - установено е с повелителни разпоредби в обществен интерес и неговото неизпълнение е скрепено със санкцията на закона. От друга страна регресните и суброгационни права имат гражданскоправен характер, съществуват в интерес на Гаранционния фонд (в подкрепа на неговата платежоспособност), като са и своеобразна допълнителна гражданскоправна санкция за лицата, които не са изпълнили задължението си за сключване на задължителна застраховка, и които не би следвало неоснователно да се обогатят в резултат на обезщетяването на пострадалите с обществени средства. По тази причина никакви възражения, свързани с невъзможността или ограничаването на възможността за упражняване на регресните и суброгационни права, не са основателни, не могат да бъдат правени в производството по изплащане на обезщетенията на оправомощените лица, както и да забавят тяхното изплащане.

В тази връзка предвиденото в ПИДПУДГФ задължение за Националното бюро на българските автомобилни застрахователи да предостави на Гаранционния фонд документите, с които разполага във връзка с извършеното плащане, представлява уреждане на режим на съдействие за упражняване на правата на Гаранционния фонд. Посоченият режим не може да влиза в противоречие с другите установени режими, на които се подчинява Националното бюро на българските автомобилни застрахователи и по-специално на режимите, предвидени с международните актове, по които Бюрото е страна. В чл. 5 от Вътрешните правила на Съвета на бюрата се регламентират условията за възстановяване на суми от плащащото бюро в полза на обработващото бюро. В чл. 5, ал. 1 се изброяват реквизитите на искането. Вътрешните правила не въвеждат задължение за обработващото бюро да предоставя доказателства във връзка с подадено искане за възстановяване на плащане. В ал. 4 от горепосочената разпоредба се допуска единствено възможността за плащащото бюро, до което е адресирано искането за възстановяване, да поиска документи, съдържащи доказателства, че обезщетенията на пострадалите лица са били изплатени. В посочената разпоредба се акцентира върху обстоятелството, че описаните документи следва да се изпратят незабавно, но без това да забавя възстановяване на извършеното плащане. От текста на чл. 5, ал. 4 от Вътрешните правила на Съвета на бюрата може да се заключи, че поисканите документи представляват преди всичко платежните документи, удостоверяващи извършените плащания, както и възможни отделни други документи, но не и всички документи, доказващи настъпването на пътностранспортното произшествие, правото да се получи обезщетение и размера на причинените вреди (ликвидационната преписка в нейната цялост). Предвиждането на задължение за Националното бюро на българските автомобилни застрахователи да представи всички тези доказателства в полза на Гаранционния фонд би било неизпълнимо, доколкото не кореспондира с правата на Бюрото съгласно Вътрешните правила на Съвета на бюрата.

2. Във връзка с гореизложеното Гаранционният фонд има задължение в 15-дневен срок, от получаване на писмено заявление, да възстанови на Националното бюро на българските автомобилни застрахователи сумите, които са заплатени за

вреди, причинени от пътнотранспортни произшествия, настъпили в друга държава членка. След изпълнение на това задължение Гаранционният фонд има право да поиска, съответно да получи от Националното бюро на българските автомобилни застрахователи документите, с които то разполага, с цел удовлетворяване на регресните права спрямо виновния водач.

Настоящите указания са приети с решение по протокол № 11 от 11.03.2009 г. на заседание на Комисията за финансов надзор.